

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. septembra 1873.

O b s e g: Še enkrat o trti, po toči poškodovani. — Vodiški kraj in pa Kranjsko predivstvo. — Čebelarstvo letošnje. — Naznanovalnica o zadevah novih volitev. — Kedar davek plačuješ, glej, komu ga plačaš. — Slovensko slovstvo. — Prislovice, reki in običaji iz Istre. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat o trti, po toči poškodovani.

Spisal A. Ogulin.

Kako jaz ravnam svoje vinograde, da bi po toči hudo poškodovani zopet rodovitni postali, to sem v 35. številki „Novic“ razglasil.

Jaz sem v tem popisu samo na svoje in na take vinograde se oziral, kateri so z mojimi enako poškodovani bili ter nikdar nisem mislil, naj moje ravnanje bode kopito za obdelovanje vseh vinogradov, močno ali malo poškodovanih. Vendar to pa je gotovo, da vsaktero obdelovanje mora umno biti, ako koristen vseh hoče imeti. To pa poglobitno mora obstati v tem, da rast pokaženih trt obudimo, pa mezgo tako ravnamo, da zdrave, krepke in rodovitne mladike izredimo; zato moramo paziti, da se trtno življenje preveč ne razdrobi. Vsak vinorejec mi bode rad verjel, da se mora škodljiva potrata in zapravljanje soka imenovati to, ako pripuščamo, da poškodovana trta kar naravnost iz vsacega spijočega očesa odganja, — to pa se vselej zgodi, kedar gospodarju za trto nič mar ni. Ker vsaka trta le svojo mero mezge ima, zato je gotovo, da od te mere eni mladiki tem manj v prid dohaja, čem več mladik je.

Iz te resnice izvira neovržljivo poglobitno vodilo, da na po toči poškodovanih trtah le toliko mladik rediti smemo, kolikor jih za prihodnjo odrejo neogiblivo potrebujemo. Iz tega pa tudi izvira to, da pri manj ranjenih trtah več, in ako bi treba bilo, tudi tri mladike, gojiti znamo, ker je trta tudi v stanu toliko jih izrediti, ako ni na skorji premočno ranjena.

Neogiblivo potrebno je pa, da se pri ranjenih trtah vse mladike na sponih iztrebijo, ali tudi sponi odrežejo, ker na njih nobenega grozda ni, in so zato popolnoma nepotrebne.

Vsaki izmed nas dobro vé, da se točno mlado trtje rado lomi in da za grobanje ni koristno, tedaj vsak lahko razume, da je popolnoma neprimerno, pri trtah več mladik rediti, kakor jih bomo za prihodnji odgoj potrebovali.

Sploh je treba pri obdelovanju po toči pokvarjenih trt ne za njih pomnoženje, ampak samo za ohranjenje, okrepčavo in zdravje skrbeti.

Najboljše in poglobitno zdravilo pokvarjenim trtam pa je dobra, redilna prst; le v taki prsti moremo trte pomladiti in mladilno moč pospešiti.

(Konec prihodnjič.)

Vodiški kraj in pa Kranjsko predivstvo.

Šmarnagora, Smeledniški hrib in Rašica okrožijo Vodiški kraj, ki je poldrugo uro na široko in 4 ure na dolgo hodá prostoren. Tukajšnja zemlja je publična ilovica, polna vodíc in malih potočičev, ki se vtekajo v potok Gameljšico, da namakva vso planjavo med Mengišem, Zapogami in Repnjami, skozi Skaručino in troje Gamelnje noter do Save.

V tej Vodiški okolici sejejo kmetje lanú na leto okoli 1500 mernikov, in že od nekda daje predivo našim Gorenskimi pridnim gospodinjam kratkočasno delo in zlat dobiček. „Koliko centov pa imaš prediva?“ — „koliko štren, mati, ste že napredli?“ — je tukaj navadno vprašanje. — Nekteri kmet seje po 6 do 10 mernikov lanénege semena. Sejejo pa tukaj ozimec, pomladanski in pozni lan, in pa konoplje. Letos je tudi okoli 60 mernikov Ruskega (Rigajškega) lanú rastlo, 36 do 40 palcev visoko.

Naše Vodiške žene imajo posebno veselje in urnost pri obdelovanju lanú in gospodarji napravljajo zdaj godilnice in nove sušilnice.

Kraj in zemlja sta jako ugodna; delavcev in blaga je tukaj na izbiro in dovolj pripravljenega, da se obdeluje in izdeluje lan po novejših umetnih skušnjah. Srečna je toraj bila misel, da si je naša kmetijska družba odbrala naš kraj za izgledno šolo predivstva, iz ktere se more domačemu našemu predivstvu odpreti pot napredka in večega dobička.

Od kmetijske družbe poslani g. Andrej Piskar je zdaj naš učitelj. On je gruntni posestnik v Motniku, ki se je v Šenberški učilnici na Moravskem dobro izuril v predivoznanstvu, o čemur nas zdaj djansko poučuje.

Mnogo centov smo pridelali lepega prediva, kate-rega bi radi spravili v dober denar. Kje je kupec? — je zdaj vprašanje. *)

Znano je, da je nekda naša dežela toliko lanú in konopelj pridelovala, da si ni le oskrbela za domačijo potrebnega platna, marveč da se je velik del njenega pridelka tudi izvaževal v druge dežele.

Kranjsko platno je slovelo nekda v trgovini, posebno na Laškem; — in Ločani so bogateli pri platnariji. Še gré ta kupčija po malem; al železnice so začele vvaževati v naše dežele mnogo tujega blaga, katero v veliki množini s pomočjo mašin izdelano pride ce-

*) Gotovo bode g. Piskár tudi o tem govoril v svojih praktičnih spisih, katerih nadaljevanje smo danes zato morali opustiti, da smo pričujoči članek mogli natisniti dati. Vred.

nejše, kakor naše domače, ki se ga pridela le po malem z rokami; tudi smo zaostali še pri starem hodniku, tanše, modi vstrežljivo prazneno platno pa dobi poprej gledalca in tudi kupca že na kmetih; in obleka iz bombaža zeló zakriva platno domače.

Treba je skrbeti za lahek prodaj!

Temu bi se pripomoglo s tem, da bi se kmetje le s pridelovanjem kar le mogoče žlahnega stebela ukvarjali, lan o pravem času poruvali, ga posušili, glavice oprostili, in tako pripravljena stebela v izdelalnice (fabrike) prodali, ki naj bi se na delnice (akcije) osnovale, ali pa po posamnih premožnih lastnikih. Izdelalnice še le bi stebela godile in popolnoma izdelale. Dobiček je kmetovalcu kakor tudi izdelalnicam gotov.

Recimo, da se pridela na oralu do 25 centov suhih stebel lanú, in ta bi se v izdelalnico po 2 gold. in pol prodal; to znese 62 in pol gold. Dalje se sme še kakih 5 vaganov semena po 6 gold. v račun vzeti; to zopet 30 gold. znese: toraj znaša celi nečisti dohodek 92 in pol gold. od enega orala.

Izdelalnici bi znal cent dovršenega prediva kakih 16 gold. stati.

Predilnice na Moravskem plačujejo lepo in dobro predivo po 20 do 40 gold. cent in še više.

Račun kaže, da naše Kranjsko predivo in platno lahko pridobi deželi na tisoče zlatega denarja in dobrega kruha.

Ustanovimo toraj predivne delavnice! — V naših Gameljnah imamo že 14 mlinov, in eden ali drugi teh mlinarjev bi rad premenil svoj kamen v mašino, ki bi Vodiški lan izdelovala in slovensko platno predla.

Za Vodiški sedanji laneni pridelek bi bila dva predilna stola po 140 vretenov, toraj 280 vretenov zadostna.

Šmartno pri Šmarnigori.

J. Žanov.

Čebelarstvo letošnje.

V ponedeljek po Šmarnem, letos 15. dne tega meseca, imamo čebelarji Kranjski svojo „borzo“ v Ljubljani. Kakor v Trstu in drugih imenitnih trgovskih mestih se zbirajo prodajalci in kupci, tako je „pred mostom“ v Ljubljani tudi kraj, kjer se čebelarji snidejo in po poročilih o čebelskem stanu strdi ali medú cenó postavijo. Po tej ceni se ravnaajo naši medarji, ki iz ulov izrežejo satovje in izcejeni med in skuhani vosek v kupčijo dalje pošiljajo.

Lanske dobre čebele so bile funt po 21 krajc.; letošnje srednje in slabeje bodo po 25 krajc.; čem teže so čebele, tem manj je voska.

Vroči dnevi pri suhi ajdi so razdražili čebele, ki se že od 25. avgusta sem koljejo in ropajo.

J. Ž.

Podučne stvari.

Naznanaovalnica o zadevah novih volitev v državni zbor.

„Novice“ so že v svojem 16. in 17. listu (meseca aprila) svojim bralcem naznanile poglobitve odločbe nove postave od 2. aprila t. l., po kateri se imajo voliti poslanci v državni zbor.

Ker se volitve že bližajo, opomnimo naše prijatelje, ki bodo delali pri volitvah, naj beró gori omenjena dva lista „Novic“, in če jim je še treba drugih reči

vedeti, naj vprašajo, radi bomo odgovorili na vsako vprašanje.

Danes začnemo s tem:

Iz T. nam je došlo vprašanje: ali samice posestnice (vdove) ne bodo imele pravice voliti v državni zbor?

Že v 17. listu „Novic“ smo povedali, da nova postava daje pravico voliti le moškim in da le v vrsti velikih posestnikov (grajščakov) smejo tudi ženske voliti. — Že takrat smo rekli, da ne razumemo, po kateri pravici so od volitve izključene druge vdove posestnice; al taka je.

Na drugo vprašanje: ali se na kmetih volilni možje smejo voliti iz vseh 3 volilnih razredov? odgovarjamo, da po novi postavi §. 10. volilci v kmečkih občinah smejo volilne može voliti le izmed sebe, tedaj le take, ki so iz 1. ali 2. volilnega reda, ne pa iz 3. razreda. Kdor se tedaj za volilnega moža voli, mora volilno pravico imeti v 1. ali 2. razredu, pa ni treba, da bi bil 30 let star; po §. 9. nove postave ima volilno pravico že s 24 leti. Da se po takem ne zavrzéjo glasovi, treba izbirati le take volilne može, ki imajo v 1. ali 2. razredu volilno pravico. — Volitev volilnih mož se ima goditi v vsaki občini (županiji) posebej, in ne, kakor pri volitvah za deželni zbor, da bi volilci volilnih mož hodili v pisarnico c. k. okrajne gosposke.

Na še drugo vprašanje:

Župan v kmečkih občinah po §. 25. nove postave naredí volilni imenik za volitev volilnih mož, in ga mora skozi 8 dni na ogled za pritožbe (reklamacije) razpoložiti. Podlaga za upravičene pritožbe je pa predpis direktnega davka, ki ga kdo v občini plačuje. — Naj tedaj vsak v davkarski predpis pogleda, ali je ondi prav zapisan ali ne.

Kedar davek plačuješ, glej, komu ga plačaš.

Plačevalcem davka in drugim, ki kaka plačila pri c. kr. davkarjih oddajajo, zdi se nam potrebno povedati to-le:

Po postavi se mora vsak vložek denarja za davek, procente ali druge pristojbine le v uradu (kanceliji) plačati, in odrajtlo se mora pritrđiti po dveh uradnikih, katerih eden mora viši uradnik biti: davkar ali kontrolor.

Plačila, katera en sam uradnik potrdi, ne veljajo, in vsak si ima sam sebi pripisati, če bi morebiti to, kar je plačal, še enkrat plačati moral.

Tudi na komisijonih se sme denar odrajtati, pa le za to pooblaščenemu uradniku, nikdar pa ne beriču ali uradnemu slugi, kajti ta nima pravice, komisijona voditi. In če se denar na ta način oddá, naj se hitro tirja pobotnica.

Tudi je treba zmiraj pogledati, ali je v bukvicah ali v drugih izkazih to potrjeno, kar se je plačalo.

Slovensko slovstvo.

* *Politični katekizem za Slovence.* Izdal in založil odbor katoliško-konstitucionalnega društva v Celovcu. **Drugi natis.** 1873.

Nedavno je prišla na svetlo ta knjižica, ki so jo tudi „Novice“ naznanile in priporočile, in že je treba bilo, napraviti drugi natis, ki smo ga ravnokar v roke dobili. To je veselo znamenje, da je jako podučni „politični katekizem“ v mnogih rokah našega naroda, in to je prav. Naj pri tej priliki našim bralcem, ki koristne brošurice še nimajo, podamo košček v berilo: